

Evaluatie project voorlichting en educatie “Energiebesparing op Overijsselse bedrijvenparken”.

Referentie beschikking kenmerk 2010/0198591 zaaknummer 1220455 dd 31.12 2010

Inleiding

Na overleg met de Provincie (Liset van Latum) is besloten tijdig het lopende project inhoudelijk te evalueren als aanloop op het te houden “seminar” op maandag 20 februari 2012.

Als vertrekpunt voor deze evaluatie geldt het opgestelde actieprogramma op basis van de destijds geformuleerde doelstellingen. Het werkelijk verloop van de acties was natuurlijk sterk afhankelijk van de reacties van de betrokken doelgroepen.

Inhoud

1. Oorspronkelijke doelstellingen
2. Inhoudelijke analyse werkelijk verloop uitgevoerde actieplannen
3. Bevindingen
4. Aanbevelingen als basis voor programma seminar

- Bijlage
- 1a. Aantekening ronde tafelgesprek Rijssen-Holten
 - 1b. Stappenplan BEI als verbeteringsaanpak.
 - 2a. Notitie bijeenkomst BEI gebruikswaarde verlichting
 - 2b. Resultaat ronde tafelgesprek bij Spectrus
 3. Eindrapporten / aanbeveling naar Provincie (nog te schrijven)

1. Oorspronkelijke doelstellingen

Het doel was directies op bedrijvenparken in de Gemeenten Zwolle, Kampen, Rijssen (en Deventer) ervan te overtuigen, dat totale oplossingen op het gebied van energiebesparingen haalbaar, uitvoerbaar en financieel aantrekkelijk zijn. Met als mogelijke besparingen 20% in het eerste jaar en verdere besparingen in de volgende jaren door gerichte bouwkundige en technische verbeteringen.

Het door Businesscenter Energie Innovatie ontwikkelde vierstappenplan zou hierbij als leidraad dienen.

Stap 1 : Het formuleren van de gewenste deeloplossingen, gezien vanuit de exploitatiefase. Dit op basis van een open en transparante dialoog tussen de betrokken opdrachtgever, de gebruikers en de aanbieders.

Stap 2 : Ontwerpen van de gewenste deeloplossingen

Stap 3 : Uitvoeren van de (goedgekeurde) plannen.

Stap 4 : Evaluatie van de toepassing en het gebruik.

Deze verbeteringsaanpak was ook met het AgentschapNL/MJA afgestemd inclusief de rol van het bevoegd gezag om grootverbruikers aan te zetten tot gerichte inspanningen met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar.

Het opgezette actieplan wordt in het volgend hoofdstuk geëvalueerd aan de hand van het daadwerkelijk verloop .

2. Inhoudelijke analyse werkelijk verloop uitgevoerde actieplannen

Onderwerp	Ingediend plan (referentie beschikking)	Werkelijk verloop
Ontwikkelen van een communicatieplan	Inschakeling LONCC voor opstelling prospectus etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Masterplan is opgesteld als plan van aanpak. • Leaflet 'Ondernemers, wees er GoedBEI!' ontwikkeld. • Verstuurd naar adresbestanden verkregen van de Provincie, enkele betrokken Gemeenten en sleutelpersonen op bedrijfsterreinen Rijssen, Zwolle en Kampen.
Contacten leggen met bedrijven, deels via gemeenten en parkmanagement	Niet gepland	<ul style="list-style-type: none"> • Eerste nabelronde levert vrijwel niets op. • Opvolgende nabelrondes leveren veel inhoudelijke informatie op, maar geven ook aan dat er al meerdere acties lopen. • Gemeenten stellen zich positief op, echter het parkmanagement zag onze actie eerder als een bedreiging. • Technische adviseurs stellen zich afwachtend op. <p>Op verzoek van de gemeente Rijssen is de focus gelegd op alleen de grotere bedrijven. In goed overleg met de Provincie is hierna MJA adressenlijst mede als eerste uitgangspunt genomen.</p>
Inspirerende ronde tafel gesprekken	Gepland waren 10 ronde tafels	<p>De aanzet om tot inspirerende ronde tafel gesprekken te komen heeft tot geleid tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 54 intensieve contacten met bedrijven. Deels telefonisch en deels op locatie. De algemene reactie was, dat men er al mee bezig was of dat men druk was met andere zaken (recessie). • meerdere constructieve contacten met MKB Nederland (afstemming programma scans met Martin Kloet) en MKB Deventer (Marco Kok). • succesvolle ronde tafel bij Koldijk met o.a. Peters Shipyards. • een speels spel 'petje op, petje af' bij de grootse opening van het nieuwe gebouw van Koldijk. Dit leidde tot veel inhoudelijke discussiestof en bewustwording als resultaat. Voor herhaling vatbaar. <p>Note: Omdat de insteek nogal strategisch van aard was (totale oplossing) kozen de meeste bedrijven voor persoonlijke gesprekken op eigen locatie.</p>
Workshops directie/management	Gepland waren 3 workshops op directieniveau	<p>De resultaten waren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De interactieve 'op weg naar huis bijeenkomst' bij de Ter Steege Groep in Rijssen met 5 grote bedrijven. Het verloop was zeer constructief. Zie ook verslag (bijlage 1) met een bron voor adviezen hoe grotere bedrijven graag met de overheden samenwerken op het vlak van milieubeheer en duurzaam ondernemen. • 2 workshops (bij Koldijk/Zwolle en Spectrus/Deventer) over verlichting als strategische optie om tot energiebesparing te komen in combinatie met een verhoging van de gebruikswaarde. Ook het veranderen van het gedrag kwam hierbij goed uit de verf. Zie de interessante uitkomst in de vorm van een checklist gebruikswaarde (bijlage 2).
Action learning trajecten energiebesparing	Drie korte action learning trajecten waren gepland om bedrijven actief aan de slag te krijgen.	<p>Het vierstappenplan van BEI werd door alle partijen (h)erkend als aanzet tot structurele verbeteringen. Bij de volgende bedrijven zijn eerste stappen in de goede richting gezet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • T3C • Van Wijhe Verf • Peters Shipyards <p>Action learning trajecten vragen de nodige aanlooptijd te nemen in verband met de integrale opzet van het geheel. Blijken wel een ideale aanloop voor aansprekende pilotprojecten te zijn.</p>
Eindrapportage	Inspirerende bevindingen	Zie hierna hoofdstuk 3 met de bevindingen
Afsluitend seminar	BEI en haar partners rapporteren hun bevindingen i.s.m. Provincie.	Vastgesteld in overleg met de Provincie op februari 2012 met als doel alle reeds eerder aangeschreven bedrijven en partijen uit te nodigen.

3. Bevindingen

1. Vanwege de focus op grotere MKB bedrijven werd de doelgroep sterk beperkt. Vandaar dat de geplande ronde tafels leidden tot meer 1: 1 gesprekken.
2. Mede door de ietwat schemerige belangenbehartiging rondom de bedrijvenparken was het niet gemakkelijk om met bedrijven in contact te komen. Plaatselijke aanbieders hebben er ook zo hun lokale belangen, die vernieuwingen kunnen blokkeren.
3. Grotere bedrijven werken vaak al met continu verbeteringsprogramma's op het vlak van kwaliteit, arbo en milieu. Deze programma's richten zich zowel op de procestechnische als de menselijke invalshoek. Het menselijk gedrag wordt hier in toenemende mate in betrokken. Het stappenplan van BEI sluit hier qua essentie op aan. Dit verklaart de herkenning en erkenning van de basisaanpak van BEI.
4. Algemeen is bekend dat gedrag een grote rol speelt bij energiebesparing, maar de leiding vindt het toch nog wel erg moeilijk er mee om te gaan.
5. De interactieve deelname van de Provincie tijdens de MVO workshop van UNETO VNI in Zwolle viel buiten dit programma. Het heeft echter het onderlinge vertrouwen binnen de branche enorm vergroot wat bij de uitwerking van de follow up zeer zeker ten goede zal komen.
6. De grotere bedrijven zien energiebesparing als een interessante bedrijfsmatige investering indien de terugverdientijd korter is dan zo'n 3 jaar. Waarbij subsidie als een steuntje in de rug wordt gezien. Hierbij kunnen de volgende kanttekeningen worden gemaakt:
 - a. Om maatschappelijke redenen hebben grootverbruikers zich verplicht om energiebesparingen met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar door te voeren. In de praktijk werkt dit niet of nauwelijks.
 - b. Er is nog veel zogenoemd laaghangend fruit zijnde besparingsmogelijkheden met een terugverdientijd van minder dan één jaar. Inspanningen kunnen als kosten verrekend worden en subsidies zijn daarom hier weinig zinvol. Het is meer een kwestie van gewoon doen en durven te ondernemen.
 - c. Bij de berekening van de terugverdientijd worden vaak alleen maar de besparingen op het vlak van afschrijving, instandhouding en energiekosten meegenomen. De extra voordelen dankzij een hogere gebruikswaarde komen hierbij echter nauwelijks in beeld. Bij de workshop over verlichting blijkt als voorbeeld, dat hier zelfs sprake is van een braakliggend terrein.
 - d. Veel investeringen met een terugverdientijd van minder dan 3 jaar worden niet uitgevoerd vanwege gebrek aan financiële middelen. Geschikte leningen zouden een slimme en doordachte stimulans kunnen zijn.
7. De vraag hoe de leiding van een bedrijf (lees directie) positief beïnvloed kan worden om tot energiebesparing te komen leidt op basis van de voornoemde punten tot de onderstaande gevolgtrekkingen (referentie AIDA model).

Attention:	Langere termijn effecten (stijgende prijzen, beperkte beschikbaarheid grondstoffen, voortschrijdende technologische mogelijkheden, maatschappelijke belangen, overheidsbeleid etc) .
Interest:	Financiële voordelen, mogelijke innovaties en uitstraling in de markt.
Desire:	Korte terugverdientijden (ook rekeninghoudend met gebruikswaarde!).
Action:	Wilskracht van de ondernemer en financiële armslag.

4. Aanbevelingen als basis voor seminar

De belangrijkste aandachtspunten voor het `seminar` zijn:

Grotere bedrijven	1. Energiebesparing hoort onderdeel van innoveren & continu verbeteren te zijn met oog voor techniek en gedrag (net als bij kwaliteit- en milieusystemen).2. Verhoging draagvlak door inschakeling medewerkers/gebruikers met focus op gebruikerswaarde.3. Gebruikswaarde meenemen als onderdeel van terugverdientijd.4. Geschikte leningen als stimulans voor energiebesparingprojecten.
Aanbieders	1. Integraal ontwerpen en bouwen als <u>dé</u> aanbevolen methode.2. Eén aanspreekpunt met inzicht in de bedrijfsvoering van de afnemers.3. Mogelijke knip tussen ontwerp en uitvoering (contractuele afstandsverklaring moet optie kunnen zijn, waardoor ontwerper en uitvoerder niet dezelfde partij behoeven te zijn, maar beiden wel loon naar werken krijgen).
Overheden	1. Stop met afdwingen van niet te handhaven verplichtingen.2. Stimuleer door verruiming financiële armslag (leningen).3. Faciliteer samenwerking tussen welwillende bedrijven (pilots met uitstraling).

→ **Aanbeveling :** **Pilots met korte doorlooptijd waarbij de met elkaar samenwerkende aanbieders en opdrachtgevers samen bewijzen, dat de optimalisering van de exploitatiekosten in combinatie met de verhoging van de gebruikswaarde een goede aanjager is voor rendabele investeringen in energiebesparing. Kortom, best practices met ondersteuning van de Provincie!**

Note: Het project Peters Shipyard & BEI zou een voorbeeld kunnen worden..

Bijlage 1a

Aantekening ronde tafel gesprek Rijssen-Holten 13-10-2011

(aanwezig hh Riezebos/ Ter Steege Bouw Rijssen, Voortman/ Voortman Steel Group Rijssen, van de Werve/Stempher bv Rijssen, Koenderink/Aebi Schmidt en Bakker / BDC Architecten. Afwezig hr Westdorp/ Landal Twenhaarsveld (opvolgend gesprek gevoerd)

De bijeenkomst werd georganiseerd door Ter Steege Bouw en het Businesscenter Energie Innovatie (BEI). Dit in het kader van het door de Provincie Overijssel ondersteunde project om bedrijven bewuster te maken van de mogelijkheden op het gebied van energiebesparing.

Tijdens het gesprek werd allereerst de transparante netwerkorganisatie van BEI en de werkwijze op basis van het vierstappenplan besproken kort en bondig gepresenteerd.

Op basis van de gevoerde discussie kwamen de volgende opmerkingen naar voren.

- Dat het menselijk gedrag sterk bepalend is voor het energieverbruik wordt algeheel onderschreven en verdient absoluut meer aandacht.
- Een scan is op zich wel goed, mits de opdrachtgever dit bewust wil. Wordt echter te vaak opgedrongen en verliest daardoor haar waarde als nuttige tool.
- Een goede communicatie met het bevoegd gezag is voor een optimale exploitatie onontbeerlijk. Een voorwaarde is wel adequate deskundigheid bij de overheden en de wil om er samen uit te (willen) komen. Binnen Rijssen/Holten gaat dit blijkaar goed.
- Het vierstappenplan, waarbij sterk vanuit de exploitatiefase wordt gedacht alvorens te ontwerpen en te bouwen/installeren is voor het bedrijfsleven logisch. Dat verbetering van kwaliteit, milieu en energieverbruik procesmatig met elkaar samenhangen is op zich ook geen nieuws. Echter om het te realiseren is wel een hele klus.
- Investerings dienen inderdaad beoordeeld te worden op cost of ownership en gebruikswaarde (functioneel, comfort, veiligheid, gezondheid, zekerheid, design, uitstraling etc). Binnen het bedrijfsleven is het populair projecten te rangschikken naar aantrekkelijkheid op basis van terugverdientijden. Energiebesparingen met een terugverdientijd van minder dan een jaar zouden zonder meer voorrang moeten krijgen (laaghangend fruit). Beneden de drie jaar worden investeringen als aantrekkelijk geclassificeerd.
Dankzij een hogere gebruikswaarde krijgen veel energiebesparingprojecten een veel kortere terugverdientijd. Een goed voorbeeld is het onderkennen van de voordelen van goede verlichting op het vlak van productiviteit en gezondheid.
- Een sterk punt van het BEI concept is een vorm van GoedBEI garantie op basis van een integraal ontwerp en uitvoering. Er zou wel een knip gemaakt moeten kunnen worden, waarbij het mogelijk is dat bijvoorbeeld een huisinstallateur in de aanpak meedraait. Wel met als voorwaarde dat de huisinstallateur participeert in de integrale werkwijze en garantiestelling.
- Iedereen is er voorstander van om energiebesparing als aantrekkelijke business op te pakken. Dat de overheden hier een helpende hand bieden om samen met bedrijven gemeenschappelijke acties (op bijvoorbeeld bedrijventerreinen) op te pakken wordt toegejuicht.
- Een vervolgesprek op meer commerciële basis behoeft niet uit de weg te worden gegaan. Met een knipoogje naar de goede voornemens van BEI.

Afsluitend worden de volgende afspraken gemaakt.

1. Een kort verslag zal in conceptvorm worden gemaakt en worden voorgelegd aan de deelnemers (Wouter Jansen).
2. Hierna kunnen binnen een reactietijd van 1 week de bevindingen ook aan de Provincie worden teruggekoppeld.

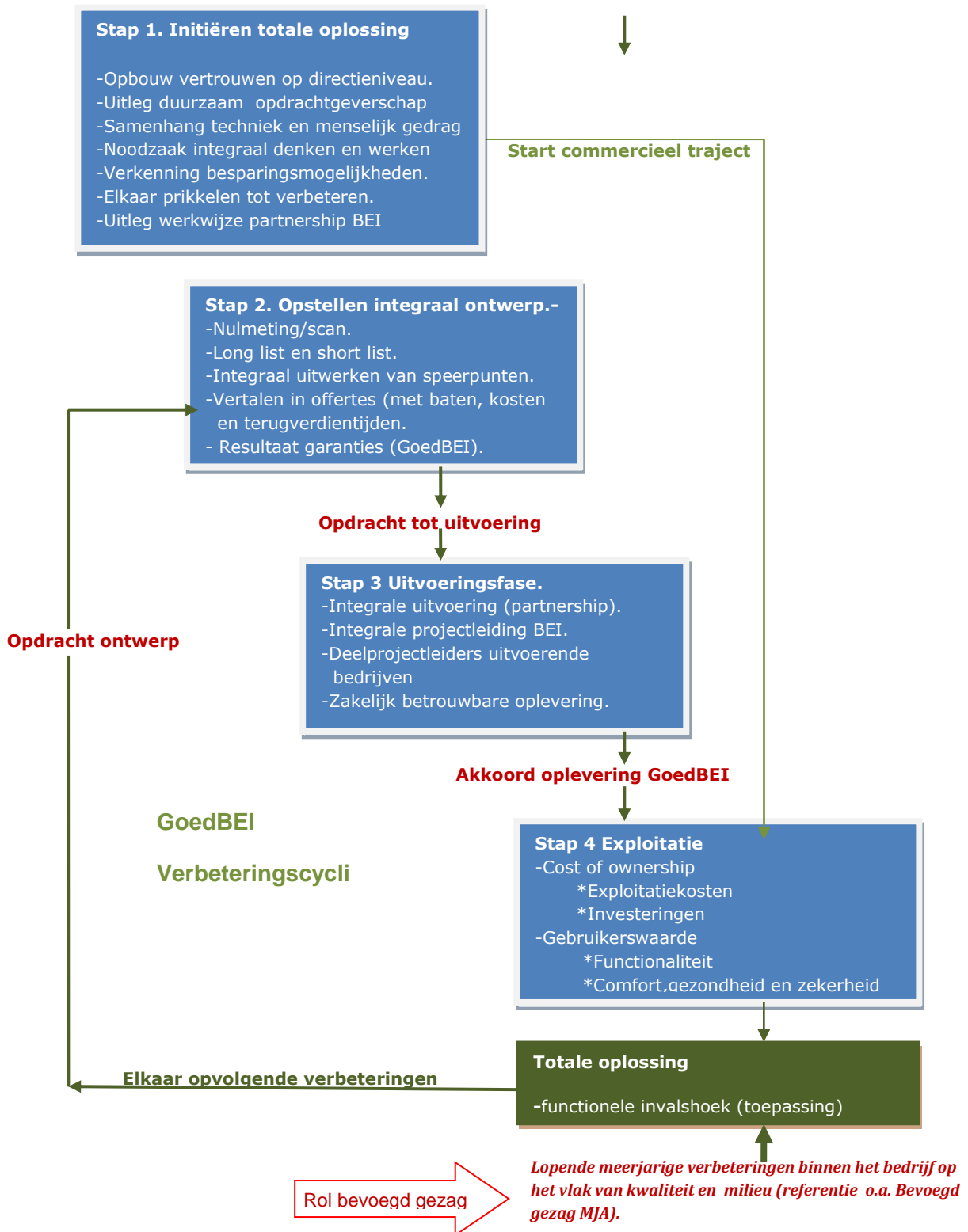
Dit is inmiddels gebeurd, waarna bij deze de rapportage naar de Provincie.

Tot zover en met dank aan de geleverde inbreng.

Wouter Jansen/ 23 oktober 2011

Bijlage 1b

Stappenplan BEI als verbeteringsaanpak ©BEI 23032011

Bijlage 2a Notitie bijeenkomst BEI gebruikswaarde verlichting 29112011

Onderwerp: Ontwerp en gebruikswaarde als onderdeel van de aanpak energiebesparing van GoedBEI

Aanwezig: Elles Dousma-Leverink met 2 collega's (Horequip), Andre Schrijver (Zehnder Groep), Jan Tijs (Thorbecke Scholen Gemeenschap), Cor van den Brink (BMA Ergonomics), Eric de Groot (Rijkswaterstaat), Epko Horstman (BEI) en Lars van Beek (Spectrus).

Op basis van de inleiding van de heer Horstman (vierstappenplan BEI etc) en van Beek (licht als toepassing) en de daarop volgende discussie zijn de onderstaande punten naar voren gekomen.

1. Duurzame verlichting heeft grofweg beschouwd 2 kernpunten.
 1. een zo lang mogelijke lange levensduur met een optimale gebruikswaarde
 2. een optimaal gebruik van energie- en grondstoffen (referentie footprint)
2. Duurzaam ondernemen begint bij het goed in beeld van de wensen en behoeften tijdens de gebruiksfase (c.q. exploitatiefase). Het vierstappenplan is hier een goed hulpmiddel bij.
3. Bij gebouwinrichtingen is verlichting vaak een sluitpost binnen de begroting en planning. Daardoor is er vaak geen tijd en geld voor een adequaat ontwerp en een conceptmatige aanpak.
4. Zowel Horequip als BMA geven aan dat installateurs niet de kennis en kunde hebben om de gebruikswaarde op te pakken. Men concentreert zich vrijwel alleen op de verlichtingstechniek (bekabeling, lampen en schakelapparatuur).
5. De huidige marktwerking laat onvoldoende onpartijdige kennis en kunde toe. Aanwezigen geven unaniem aan dat BEI dit wel goed oppakt.
6. Wat de effecten van licht zijn op het menselijk gedrag is nog onvoldoende scherp in beeld. Grote projecten bij Rijkswaterstaat hebben soms niet het gedachte resultaat opgeleverd. Ervaringen uitwisselen is daarom gewenst.
7. Bij de opleidingen op bijvoorbeeld de kunstacademie krijgt licht onvoldoende de aandacht.
8. De overheid zou meer aandacht mogen schenken aan licht (als voorwaarde om gezond te leven en middel om te zien en om gezien te worden)

Conclusies.

Als generale conclusies gelden dat opdrachtgevers, klanten en gebruikers gebaat zijn bij;

- a. Aandacht voor exploitatiekosten (in plaats van alleen maar voor aanschafkosten).
- b. Een tijdig goed ontwerp als basis voor een effectieve uitvoering.
- c. Een berekening van de terugverdientijd op basis van energiebesparing en de meerwaarde van een optimaal toepassing.

Een follow up wordt zeer op prijs gesteld.

Wouter Jansen 2 december 2011

Bijlage 2b Resultaat ronde tafel bij Spectrus dd 1-12-2011

Checklist ontwerp duurzame verlichting (ter afbakening meetbare effecten).

(Ingevuld voor productie en distributie van bedden als leidraad met R=rationeel/berekenen,
E= Emotie/inschatten en V=voorschrift)

Toepassing → Criteria ↓	Kantoor	Productiehal	Distributie (“toonzaal”)	Gebruiker
Cost of ownership				
<u>Afschrijving /jaar</u> (Aanschafprijs/ economische levensduur)	R	R	R	R
<u>Onderhoudskosten/jaar</u>	R	R	R	R
<u>Energiekosten/jaar</u>	R	R	R	R
Gebruikswaarde				
<u>Functioneel voordeel</u> -Toegevoegde waarde op de diverse werkplekken en gebruiksruidtes.	R (werk)	R (werk)	R (sales)	E (rust)
<u>Zinvol gebruik</u> -Mate van toepassing (%)	R/E	R/E	R/E	R/E
-Gebruiksvriendelijkheid	E	E	E	E
-Voordelen automatisering/domotica	R	R	R	R
<u>Veiligheid</u> -Arbo verplichtingen (voorwaarde)	V	V	-	-
<u>Zekerheid</u> -Garantie	E	E	-	E
-Inroepbaarheid service/helpdesk	E	E	-	E
<u>Gezondheid</u> -Ziekteverzuim(%)	R	R	-	-
-Concentratievermogen/productiviteit	E	E	-	-
<u>Design</u> -Versterking imago toeleverancier	-	-	R/E	-
-Versterking imago koper/gebruik	-	-	-	R/E

Garantiecertificaat als GoedBEI kan gegeven op basis van inhoudelijk verwerkte informatie tijdens een professionele ontwerpfase (stap 2 van het vierstappenplan GoedBEI)